

Zaštita i spašavanje

BILTEN BR.1

Nikšić, mart 2013. godine

Pekogranična zaštita i spašavanje od poplava

SADRŽAJ:

1. Uvodna riječ
2. Projekat „Prekogranična zaštita i spašavanje od poplava“
3. Rizici od poplava u Crnoj Gori i Srbiji
4. FORS Montenegro – Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore
5. Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore
6. Sektor za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije
7. Vanredno stanje u Crnoj Gori
8. Poplave na teritoriji Republike Srbije

UVODNA RIJEČ

Poštovani,

Pred vama je prvo izdanje biltena koji u okviru projekta „Prekogranična zaštita i spašavanje od poplava“ pripremaju FORS Montenegro – Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore, Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore – Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost i Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije – Sektor za vanredne situacije. Projekat finansira Evropska unija u okviru Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora.

Projekat je rezultat zajedničkih težnji da se doprinese efikasnijoj zaštiti od poplava koje su posljednjih godina sve češće na području obje zemlje i koje pričinjavaju znatnu materijalnu štetu. Prekogranična saradnja u ovoj oblasti je od velikog značaja za obje zemlje koje se suočavaju sa sličnim problemima koje donose prirodne nepogode, a razmjena iskustava u ovoj oblasti kroz zajedničku realizaciju projekta bi trebalo da proizvede pozitivne efekte u borbi protiv posljedica koje prouzrokuju prirodne nepogode.

Ovaj bilten je osmišljen tako da pruža osnovne informacije o projektnim aktivnostima i ostvarenim rezultatima, ali i da, kao dio kampanje podizanja nivoa svijesti stanovništva, informiše o situaciji kada su u pitanju prirodne nepogode, sa akcentom na poplave. Radi postizanja tog cilja, ovim biltenom pružene su osnovne informacije o načinima prevencije, kao i o aktivnostima koje je potrebno preduzeti kako bi se umanjile štetne posljedice prirodnih nepogoda.

U ovom broju možete pročitati više informacija o projektu „Prekogranična zaštita i spašavanje od poplava“, savjete vezane za postupanje u slučaju poplava i informacije o institucijama i organizacijama koje sprovode projekat.

Takođe, ovaj broj biltena sadrži i tekstove o prirodnim nepogodama koje su se prethodnih godina dešavale u obje zemlje, izazovima sa kojima su se suočavali sistemi zaštite i spašavanja i naučenim lekcijama.

Nadamo se da ćemo ovom publikacijom doprinijeti boljoj informisanosti stanovništva o opasnostima koje prijete od sve većeg broja prirodnih nepogoda i boljoj pripremljenosti društvene zajednice, kako bi zajednički radili na smanjenju broja i posljedica mogućih nesreća. Ovo je od velike važnosti ako uzmemu u obzir da se broj prirodnih katastrofa u čitavom svijetu dramatično povećava posljednjih nekoliko godina. Takođe, nadamo se da će i projekat i kampanja podizanja nivoa svijesti stanovništva o opasnostima koje prijete od poplava, ali i ovaj bilten, doprinijeti boljoj komunikaciji sa građanima koja je zaista neophodna ako želimo da unaprijedimo cjelokupni sistem zaštite i spašavanja od prirodnih nepogoda i stvorimo zajednice otporne na ove pojave u kojima se zna uloga svakog pojedinca.

Projektни tim

PROJEKAT „PREKOGRANIČNA ZAŠTITA I SPAŠAVANJE OD POPLAVA“

Ideja o zajedničkom projektu koji bi se bavio jačanjem institucija i službi iz Crne Gore i Srbije za zaštitu i spašavanje od poplava javila se poslije velikih poplava koje su krajem 2010. godine i tokom 2011. godine zadesile čitav region i prekograničnu oblast. Tokom tog perioda je funkcionisanje sistema zaštite i spašavanja u obje zemlje bilo u više navrata na provjeri. Identifikovani su određeni problemi i nedostaci na koje se zbog teških vremena i budžetskih ograničenja nije moglo adekvatno odgovoriti bez obezbjeđivanja sredstava od spoljnjeg donatora. Takođe, uočeno je da stanovništvo nije dovoljno upoznato sa rizicima od poplava, preventivnim mjerama i aktivnostima koje bi trebalo preduzeti ako dođe do poplava. Poplave su među najčešćim i najskupljim prirodnim katastrofama

kada su u pitanju ljudska patnja i materijalni gubici. U obje zemlje poplave predstavljaju višegodišnji problem, kao i opasnost za ljudske živote i njihovu imovinu, jer oštećuju infrastrukturu i utiču na zdravlje ljudi. Poplave, jakе kiše i sniježne padavine prouzrokuju česte vanredne situacije koji su veliki izazov za lokalnu i državnu vlast. Usljed svega toga, Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore – FORS Montenegro je u saradnji sa ministarstvima unutrašnjih poslova obje zemlje pripremila projekt zasnovan na stvarnim potrebama i planovima, kako na državnom, tako i na lokalnom nivou, u cilju unapređenja otpornosti i zaštite prekogranične oblasti i ciljnih opština od poplava. Projekat uključuje jačanje prekogranične saradnje između relevantnih institucija i službi dvije zemlje, što je od posebnog značaja ako imamo u vidu da poplave ne poznaju granice, i da je skoro uvijek pravovremena razmjena informacija, iskustava i upozorenja neophodna.

Ukupna vrijednost ovog dvadesetmesečnog projekta je 372.201,18 eura, od čega je 206.375,18 eura opredijeljeno za Crnu Goru, a 165.826,00 eura za Srbiju. Projekat se realizuje u opštinama Nikšić, Berane i Pljevlja u Crnoj Gori i u opštinama Prijepolje, Priboj i Nova Varoš u Srbiji.

Ciljne grupe projekta obuhvataju zaposlene u lokalnim službama zaštite i spašavanja, kao i ostale operativne jedinice zaštite i spašavanja i stanovništvo u opština obuhvaćenim projektom. Očekivanja su da će realizacija projekta dovesti do sljedećih rezultata:

- Poboljšani kapaciteti sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, lokalnih službi zaštite i spašavanja i drugih operativnih jedinica u ciljnim opština;
- Poboljšana prekogranična saradnja između Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost MUP-a Crne Gore i Sektora za vanredne situacije MUP-a Srbije;
- Uspostavljena saradnja između opštinskih službi zaštite i spašavanja u ciljnim opština;
- Stanovništvo u pograničnoj oblasti i ciljnim opština upoznato sa preventivnim aktivnostima i aktivnostima koje bi trebalo izvršiti u slučaju poplava;
- Definisane i usvojene standardne operativne procedure za prelazak granice profesionalnih jedinica u slučaju poplava;
- Urađeni i usvojeni nacionalni i lokalni planovi za zaštitu i spašavanje od poplava;
- Izrađeni nastavni planovi stručnog osposobljavanja i usavršavanja.

GLAVNE PROJEKTNE AKTIVNOSTI UKLJUČUJU:

- Osnovne i specijalističke obuke za pripadnike službi zaštite i spašavanja;
- Osnovne i specijalističke obuke za pripadnike ostalih nivoa zaštite i spašavanja (jedinice civilne zaštite, specijalističke jedinice itd.);
- Nabavku neophodne opreme za sektore za vanredne situacije;
- Seminar na temu „Najbolja praksa EU u oblasti zaštite i spašavanje od poplava“;
- Predavanja i literarno takmičenje za učenike osnovnih škola;
- Štampanje i distribucija brošura i letaka u cilju podizanja nivoa svijesti stanovništva o neophodnim aktivnostima u slučaju poplava, ali i o radu sektora za vanredne situacije i službi zaštite i spašavanja;
- Dvije prekogranične vježbe u Srbiji i Crnoj Gori;
- Pripremu i usvajanje zvaničnih dokumenata koji regulišu oblast zaštite i spašavanja od poplava.

3

RIZICI OD POPLAVA U CRNOJ GORI I SRBIJI

Poplava je privremena pokrivenost vodom zemljišta koje obično nije pokriveno vodom i podrazumijeva poplave od riječnih, planinskih bujica, povremenih vodotokova u Sredozemlju i poplave od mora u priobalnim područjima, a mogu se isključiti plavljenja iz kanalizacionih sistema (DIREKTIVA 2007/60/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. godine o procjeni i upravljanju rizicima od poplava). Poplave su jedna od najčešćih prirodnih nepogoda u regionu, koje uzrokuju znatnu materijalnu štetu, ugrožavaju bezbjednost i zdravlje ljudi i životinja, životnu sredinu i kulturno-istorijsko nasljeđe. Poplave mogu biti lokalnih razmjera, ali vrlo često pogađaju veći broj opština i čitave regije. One se najčešće ne mogu spriječiti, ali postoje određene aktivnosti koje čovjek može preduzeti, a koje će preduprijediti ili umanjiti posljedice prouzrokovane ovom prirodnom nepogodom.

U Crnoj Gori, zbog geomorfoloških karakteristika njene teritorije, prisutne su znatne mogućnosti za ugroženost gradova, sela, puteva, poljoprivrednih površina i

objekata od plavljenja rijeka na čijim obalama se nalaze mnoga naselja (Podgorica, Cetinje, Danilovgrad, Bar, Ulcinj, Kolašin, Mojkovac, Pljevlja, Plav, Berane, Bijelo Polje i Rožaje) i većina njih je potencijalno ugrožena izlivanjem velikih voda iz riječnih korita i podizanjem nivoa vode Skadarskog jezera. Takođe, ugroženost od poplava je prisutna i u Nikšićkom polju.

U Republici Srbiji usled atmosferskih dešavanja i nepovoljnih vremenskih uslova kao što su naglo topljenje snega i velike količine padavina postoji stalna opasnost od povećanja vodostaja reke Lim koja usled izlivanja iz svog rečnog korita može u značajnoj meri ugroziti priobalna područja (Brodarevo, Prijepolje i Priboj).

U nastavku ovog teksta možete se upoznati sa uzrocima nastanka poplava, opasnostima koje nam od njih prijete, ali i načinima pravilnog ponašanja, sprečavanja i smanjivanja štetnih posljedica po živote i zdravlje ljudi, životnu sredinu, kulturno-istorijsko nasljeđe, privredne aktivnosti i infrastrukturu.

UZROCI NASTAJANJA POPLAVA

Uzroci nastajanja poplava mogu biti različiti i uključuju obilne kiše, naglo otapanje snijega i leda, izlivanje rijeka, potoka, kanala, jezera, nadalaženje podzemnih voda, pucanje brana itd. Može se reći da su ekstremne padavine ipak glavni uzrok poplava, kako u Crnoj Gori, tako i u Srbiji. Velike količine padavina tokom godine, njihov raspored i znatna amplituda kolebanja izdašnosti karstnih vrela, zatim položaj karstnih polja i većih depresija uz ograničen kapacitet ponorskih zona, uslovjavaju periodično plavljenje pojedinih djelova terena Crne Gore. To se posebno ispoljava u proljećnim i jesenjim mjesecima, prouzrokujući znatne štete, često praćene epidemijama.

Prema Nacionalnoj strategiji za vanredne situacije, zaštiti od poplava se u Crnoj Gori do sada poklanjala mala pažnja, iako su posljedice često katastrofalne. Rješavanjem ove problematike

znatno bi se doprinijelo stabilizaciji terena, bezbjednosti saobraćajnica, kao i proširivanju obradivih poljoprivrednih površina. Važno je imati u vidu da bez obzira da li živate u oblastima sa niskim rizikom od poplava, zapamtite da se one mogu desiti svuda, iznenada i bez najave!

U Republici Srbiji strategija reagovanja u vanrednim situacijama izazvanim bujičnim poplavama temelji se na: preventivnom reagovanju (čišćenje kanala, održavanje odvodnih kišnih kanalizacionih sistema, izgradnja i održavanje nasipa, saradnja sa meteorološkim ustanovama i edukacija stanovništva, regulisanje vodostaja u velikim akumulacionim jezerima...) i opremanju specijalističkih timova namenjenih za intervenisanje u slučaju poplava (nabavke plovila i lične opreme za vatrogasce-spasioce).

PRIPREMA

Da se pripremite za poplavu treba da:

- se upoznate sa istorijom dešavanja poplava u vašem kraju;
- izradite svoj plan za reagovanje u slučaju poplave, uključujući aktivnosti prije, za vrijeme i nakon poplave, jer poplave mogu biti zastrašujuće;
- pripremite najosnovnije rezerve konzervisane hrane, flaširane vode, ljekova, odjeće i obuće;
- saznate puteve evakuacije i bezbjedna mjesta za evakuaciju;
- podignite električne uređaje na mjesto koje je sigurno;
- upoznate sve članove porodice sa brojevima za hitne intervencije (112, 122, 123 i 124 – Crna Gora) i (193, 194, 192, 1985 i 112 – Srbija);
- vodite računa da vozila i poljoprivrednu mehanizaciju parkirate tako da je saobraćajnica – put do vašeg stana ili kuće uvijek slobodna za spasilačka vozila;
- ukoliko gajite životinje, saznate bezbjedna mjesta za njihovu evakuaciju, odnosno sami pripremite takva mjesta;
- planirate kako da upoznate i ostale stanare u zgradama (susjednim kućama) sa opasnostima od poplava, preventivnim mjerama i postupcima zaštite i spašavanja.

KAKO POSTUPITI ZA VRIJEME POPLAVA?

Ako ste kod kuće:

- Informišite se putem radija, televizije i interneta;
- Ako morate da izlazite iz kuće, isključite struju/vodu na glavnom prekidaču. Ove instalacije mogu biti oštećene tokom poplave;
- Nemojte dodirivati električne uređaje ako ste mokri ili stojite u vodi;
- Obezbijedite vaš dom. Ako imate vremena, premjestite bitne stvari na sprat;
- Ne zaboravite da ponesete lična dokumenta i neophodne ljekove. Oni mogu biti od suštinskog značaja, jer je moguće da ćete biti odsutni iz svog doma duži vremenski period;

- Nosite odjeću i cipele koje štite od vode koja može biti kontaminirana;
- Uzmite pripremljene nužne stvari i ako je moguće sklonite se na sigurno mjesto;
- Ukoliko nijeste u mogućnosti da napustite svoj dom, idite do najvišeg sprata kuće i čekajte da dođu spasilački timovi;
- Nemojte koristiti telefon, osim ako to stvarno nije neophodno. Na taj način ćete izbjegići preopterećenost telefonske mreže i linija koje su neophodne zbog organizacije spašavanja i evakuacije;
- Povećajte stepen lične higijene radi očuvanja vašeg zdravlja i sprečavanja epidemija;
- Voda za piće može biti zagađena u poplavljanim područjima, zbog toga vodu sa slavine ne treba piti dok se ne uvjerite da je sigurna za upotrebu. Do tada treba piti prokuvanu, dezinfikovanu ili flaširanu vodu.

Ako ste van kuće:

- Nemojte, iz bilo kog razloga, prelaziti most ili ići pored rijeke, bujica, kosina itd. Pažljivo pratite putokaze i sve druge informacije objavljene od strane nadležnih institucija;
- Ne idite poplavljenim ulicama, podvožnjacima ili podzemnim prolazima. Voda može biti dublja i brža nego što izgleda, a nivo vode mogao bi uništiti i vaš automobil;
- Ako vozite, ne blokirajte ulice i puteve. Oni su neophodni kako bi spasilački timovi nesmetano funkcionalisali;
- Obratite pažnju na uputstva koja su donijele nadležne institucije. One upravljaju i rukovode u vanrednim situacijama i koordiniraju radom spasilačkih timova.

KAKO POSTUPITI NAKON POPLAVA?

- Nemojte koristiti vodu sa česme sve dok njenu ispravnost ne potvrdi nadležna institucija i ne uzimajte hrancu koja je bila izložena poplavi. Voda i hrana mogu da sadrže patogene mikroorganizme ili da budu zagađeni;
- Izbjegavajte izvore, jer voda može biti zagađena uljima, benzinom ili neprečišćenim otpadnim vodama;
- Ne koristite električne uređaje prije nego što ih električar ne provjeri;

- Očistite i dezinfikujte sve površine koje su bile izložene poplavi. Štetne supstance ili patogeni mikroorganizmi mogu biti prisutni na njima;
- Budite svjesni opasnosti u području gdje se poplavni talas smanjio. putevi su možda oštećeni i mogu se urušiti pod teretom automobila. Izbjegavajte područja za koja je procijenjeno da postoji rizik od pojave odrona i klizišta;
- Ostanite dalje od oborenih dalekovoda i njihovu lokaciju prijavite elektroodistribuciji;
- Držite se dalje od zgrada koje su okružene plavnim vodama. Ako morate ući, budite oprezni, možda postoje neka skrivena oštećenja, naročito u temeljima;
- Vratite se kući tek kada nadležni organi ukažu da je stanje bezbjedno;
- Ako pronađete uginule životinje, obavezno obavijestite nadležne službe.

ZAPAMTITE!

ČAK I KADA SE PLAVNA VODA POVUČE, OPASNOST I DALJE POSTOJI!

Budimo svjesni situacije koja nas može zadesiti – nema mjesta za strah i paniku, potrebno je da pravilno reagujemo!

Zaštita od poplava nije samo briga države i nadležnih službi, već i nas pojedinaca!

VAŽNI BROJEVI U CRNOJ GORI:

- Evropski broj za vanredne situacije 112**
- Policija 122**
- Opštinske službe zaštite i spašavanja 123**
- Hitna medicinska pomoć 124**

VAŽNI BROJEVI U REPUBLICI SRBIJI:

- Vatrogasci-spasioci 193**
- Hitna medicinska pomoć 194**
- Policija 192**
- Republički centar za obaveštavanje 1985**
- Evropski broj za vanredne situacije 112**

FORS MONTENEGRO – FONDACIJA ZA RAZVOJ SJEVERA CRNE GORE

FORS Montenegro – Fondacija za razvoj sjevera Crne Gore je regionalna razvojna organizacija osnovana 2006. godine sa sjedištem u Nikšiću i kancelarijama u Beranama i Pljevljima. Od trenutka nastanka preuzeila je vrlo važnu ulogu u implementaciji razvojnih projekata na sjeveru Crne Gore. Polje djelovanja Fondacije uključuje 13 opština u sjevernom i centralnom dijelu Crne Gore i to: Andrijevicu, Berane, Bijelo Polje, Danilovgrad, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Plav, Plužine, Pljevlja, Rožaje, Šavnik i Žabljak. Tokom realizacije mnogobrojnih razvojnih projekata, FORS je sarađivao sa relevantnim učesnicima u ekonomskom razvoju u regiji, kao što su ministarstva, lokalne uprave, javna preduzeća i javne ustanove, nevladine organizacije, predstavnici sektora poljoprivrede, obrazovanja, kulture, turizma, zdravstva i privatnog sektora. Kroz ovu vrijednu saradnju, FORS je počeo da zadobija povjerenje navedenih institucija i organizacija, i bio je konsultovan ili uključen u različite aktivnosti razvoja, prije svega razvoj i implementaciju projekata za lokalne zajednice.

Prioriteti FORS Montenega su:

- Ubrzanje regionalnog razvoja
- Implementacija projekata finansiranih iz sredstava Instrumenta za prepristupnu podršku - IPA
- Održivi razvoj sjevera Crne Gore kroz iskorištavanje konkurenčnih prednosti
- Jačanje regionalnih mreža

Glavne aktivnosti FORS Montenega su vezane za implementaciju različitih razvojnih projekata do kojih smo došli crpeći ideje iz strateških dokumenata i akcionalih planova javnih institucija i ministarstava ukrštajući ih sa uočenim potrebama ljudi, javnih službi i drugih organizacija koje smo uočili radeći na terenu.

Želja nam je da svojim radom doprinesemo jačanju tehničkih i ljudskih kapaciteta institucija i organizacija koje rade na sjeveru, kao i cijelokupnom održivom razvoju sjevera Crne Gore.

Trenutno je FORS Montenegro uključen u realizaciju 8 projekata:

- Preventivne akcije u sektoru reproduktivnog zdravlja, donator EU
- Prekogranična zaštita i spašavanje od poplava, donator EU
- CLEAN – edukacija iz oblasti životne sredine, donator EU
- Odvojeno odlaganje otpada u školama i zajednicama, donator EU
- Projekat ekonomskog razvoja, donator USAID
- Razvoj šumarstva u Crnoj Gori, donator Lux Development
- Hajde da razgovaramo o Evropskoj uniji, donator EU
- Inicijativa za zelenu ekonomiju, donator EU

5

SEKTOR ZA VANREDNE SITUACIJE I CIVILNU BEZBJEDNOST MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA CRNE GORE

Ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno je između ostalog i za:

- upravljanje rizicima,
- upravljanje zaštitom i spašavanjem u vanrednim situacijama,
- upravljanje sanacijom posljedica u vanrednim situacijama (zemljotresi, požari i druge prirodne i tehničko-tehnološke katastrofe).

U tom smislu u Ministarstvu unutrašnjih poslova formiran je Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, koji je prema području rada i odgovornostima podijeljen na sedam odsjeka, i to: Odsjek za strateško-razvojne i normativne poslove, Odsjek za operativne poslove, Odsjek za civilnu zaštitu, Odsjek za upravljanje rizicima, Odsjek 112-Operativno-komunikacioni centar, Odsjek za preventivnu i inspekcijski nadzor i Odsjek-avio-helikopterska jedinica. Takođe, u sastavu Sektora nalazi se i sedam područnih jedinica u glavnom gradu Podgorici i opština Bar, Herceg Novi, Nikšić, Bijelo Polje, Berane i Pljevlja.

Osnovne aktivnosti Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost uključuju:

- Jedinstveno upravljanje aktivnostima na zaštiti i spašavanju u slučaju nastanka prirodnih i tehničko-tehnoloških katastrofa, kao i nesreća nastalih uslijed hemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih kontaminacija–vanredne situacije i rukovođenje radom odgovarajućih organa u vrijeme nastanka, odvijanja i otklanjanja posljedica vanrednih situacija;
- Koordinaciju i rukovođenje radom svih institucija od nivoa države do lokalnog nivoa i pojedinca u slučaju nastanka vanrednih situacija i otklanjanja njihovih posljedica;
- Sprovođenje mjera na otklanjanju posljedica vanrednih situacija;

- Pripremanje i obavještavanje građana za djelovanje u vanrednim situacijama;
- Opremanje jedinica koje operativno dejstvuju u vanrednim situacijama; stručno usavršavanje pripadnika jedinica; nadzor u pogledu funkcionalisanja i opremanja jedinica koje pripadaju lokalnoj samoupravi radi očuvanja cjelovitosti sistema zaštite;
- Preventivne poslove;
- Preduzimanje mjera u cilju sprečavanja izbjivanja požara, te sprovođenje aktivnosti na gašenjima požara, kako zelenih površina i šumskih kompleksa, tako i požara na industrijskim, stambenim i drugim objektima i spašavanju lica i imovine ugroženih požarom;
- Preduzimanje aktivnosti na spašavanju i ublažavanju posljedica nastalih uslijed zemljotresa, poplava, klizanja tla, suše, lavine, leda na rijekama i drugih prirodnih katastrofa;
- Preduzimanje aktivnosti na spašavanju i ublažavanju posljedica nastalih uslijed tehničko-tehnoloških katastrofa (eksplozije, havarije, saobraćajni udesi, udesi u rudnicima i tunelima, havarije na naftnim i gasnim postrojenjima i sl.), kao i prevencija u cilju sprečavanja ugrožavanja zdravlja građana i životne sredine uslijed radiološke, hemijske, nuklearne i biološke kontaminacije;
- Nadzor u proizvodnji i prometu opasnih materija, naoružanja i vojne opreme;
- Uspostavljanje međunarodne saradnje i razmjenu informacija i podataka sa sličnim službama u svijetu itd.

Pri formirajućem Sektoru za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, uzeto je u obzir dugogodišnje iskustvo država Evropske unije, kao i potreba za racionalnom i operativnom službom, čime su uvažene specifičnosti Crne Gore kao države, počev od geografskih, industrijskih, razvojnih, do ekonomskih, tehnoloških, ekoloških itd.

Zaštita i spašavanje u slučaju nastanka vanrednih situacija sprovodi se kroz realizaciju aktivnosti u tri faze, i to: preventivna, operativna i sanaciona.

Preventivne mjere po pitanju zaštite od poplava pripremaju i sprovode Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za vode, na osnovu Zakona o vodama i na osnovu Opštег Plana zaštite od štetnog dejstva voda, za vode od značaja za Crnu Goru i Operativnih planova zaštite od štetnog dejstva voda. Pod preventivnim mjerama podrazumijevaju

se: regulisanje vodotoka, izgradnja zaštitnih objekata (brana), čišćenje i produbljivanje vodotoka, održavanje i saniranje oštećenih djelova zaštitnih objekata, posmatranje i izviđanje stanja vodotoka i visokih brana itd. Pored preventivnih mjera, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za vode nadležni su i za **otklanjanje posljedica od štetnog dejstva voda**, na vodama od značaja za Crnu Goru, koje se vrši na osnovu programa sanacije, a u skladu sa Planom upravljanja vodama. Otklanjanje posljedica obuhvata sanaciju vodnih objekata i vodotoka, uklanjanje predmeta i materijala koji mogu uticati na režim voda, obezbjeđivanje snabdijevanja pitkom vodom i dr.

Ministarstvo unutrašnjih poslova – Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost nadležno je za sprovođenje **operativnih mjera zaštite i spašavanja**. U tom smislu, Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, koordinira i rukovodi sljedećim aktivnostima:

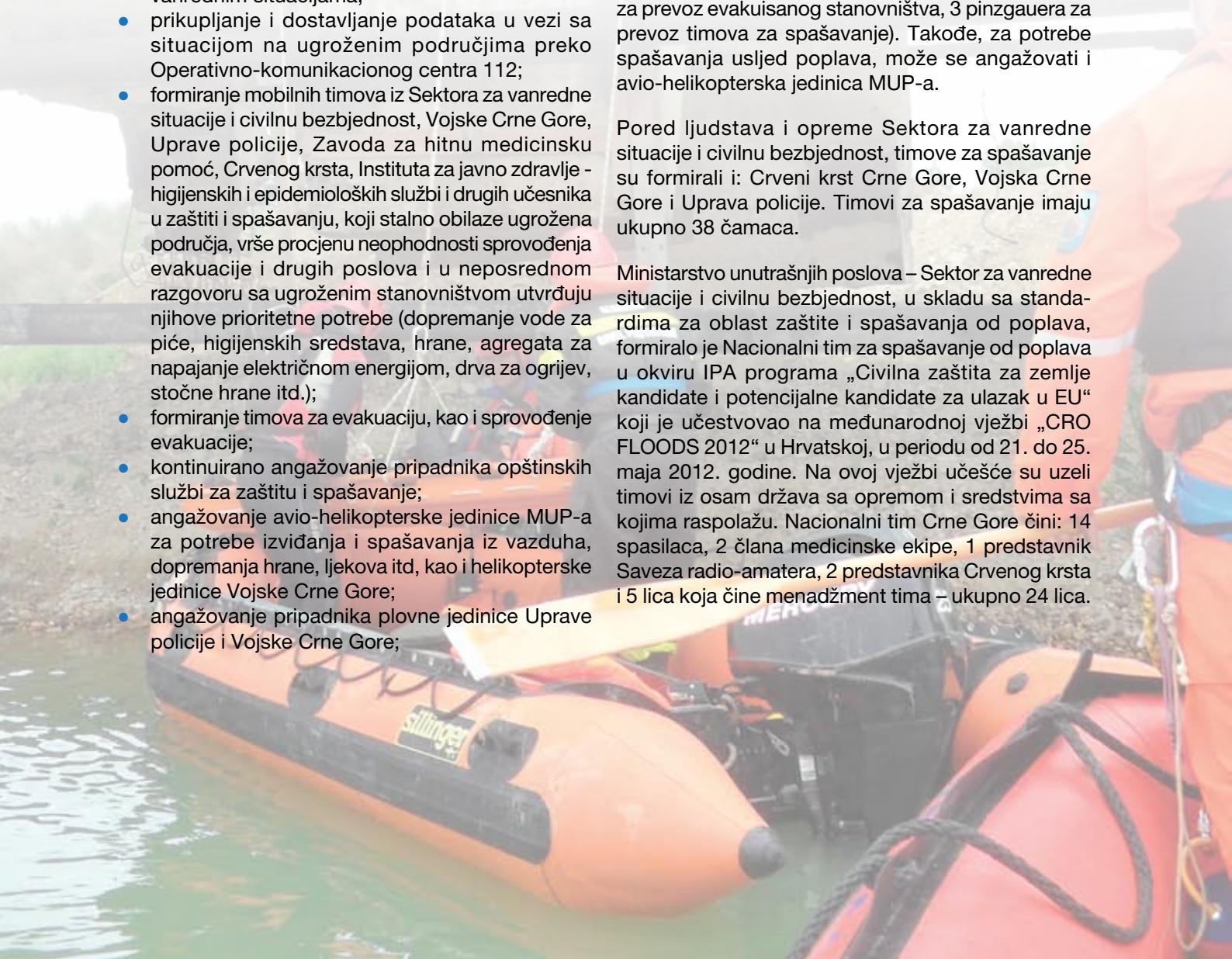
- koordinacija i rukovođenje svih segmenata sistema integrisanog upravljanja u vanrednim situacijama;
- praćenje rada opštinskih timova za upravljanje u vanrednim situacijama;
- prikupljanje i dostavljanje podataka u vezi sa situacijom na ugroženim područjima preko Operativno-komunikacionog centra 112;
- formiranje mobilnih timova iz Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, Vojske Crne Gore, Uprave policije, Zavoda za hitnu medicinsku pomoć, Crvenog krsta, Instituta za javno zdravlje - higijenskih i epidemioloških službi i drugih učesnika u zaštiti i spašavanju, koji stalno obilaze ugrožena područja, vrše procjenu neophodnosti sprovođenja evakuacije i drugih poslova i u neposrednom razgovoru sa ugroženim stanovništvom utvrđuju njihove prioritetne potrebe (dopremanje vode za piće, higijenskih sredstava, hrane, agregata za napajanje električnom energijom, drva za ogrijev, stočne hrane itd.);
- formiranje timova za evakuaciju, kao i sprovođenje evakuacije;
- kontinuirano angažovanje pripadnika opštinskih službi za zaštitu i spašavanje;
- angažovanje avio-helikopterske jedinice MUP-a za potrebe izviđanja i spašavanja iz vazduha, dopremanja hrane, lijekova itd, kao i helikopterske jedinice Vojske Crne Gore;
- angažovanje pripadnika plovne jedinice Uprave policije i Vojske Crne Gore;

- koordiniranje raspodjele pomoći na ugroženim područjima (Crveni krst Crne Gore);
- angažovanje građevinske operative shodno operativnom planu djelovanja;
- pripremanje materijalno-tehničkih sredstava i njihovo stavljanje u funkciju (pumpe za vodu, muljne pumpe, agregati itd.);
- obezbjeđivanje redovnog vodosnabdijevanja;
- obezbjeđivanje snabdijevanja električnom energijom;
- održavanje prenosne i distributivne mreže;
- crpljenje vode iz poplavljениh objekata;
- kontrolu vode za piće;
- sprovođenje zdravstvene zaštite (kućna njega);
- sprovođenje epidemiološke zaštite;
- zaštitu stočnog fonda;
- evakuaciju stočnog fonda;
- dopremanje hrane i sredstava lične higijene;
- obezbjeđivanje smještaja za evakuisano stanovništvo;
- prihvat međunarodne pomoći itd.

Za potrebe spašavanja od poplava, Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost formirao je i opremio 9 timova (35 spasilaca, 9 čamaca sa opremom, 4 prikolice za prevoz čamaca, 4 minibusa za prevoz evakuisanog stanovništva, 3 pinzgauera za prevoz timova za spašavanje). Takođe, za potrebe spašavanja uslijed poplava, može se angažovati i avio-helikopterska jedinica MUP-a.

Pored ljudstava i opreme Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, timove za spašavanje su formirali i: Crveni krst Crne Gore, Vojska Crne Gore i Uprava policije. Timovi za spašavanje imaju ukupno 38 čamaca.

Ministarstvo unutrašnjih poslova – Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, u skladu sa standartima za oblast zaštite i spašavanja od poplava, formiralo je Nacionalni tim za spašavanje od poplava u okviru IPA programa „Civilna zaštita za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za ulazak u EU“ koji je učestvovao na međunarodnoj vježbi „CRO FLOODS 2012“ u Hrvatskoj, u periodu od 21. do 25. maja 2012. godine. Na ovoj vježbi učešće su uzeli timovi iz osam država sa opremom i sredstvima sa kojima raspolažu. Nacionalni tim Crne Gore čini: 14 spasilaca, 2 člana medicinske ekipe, 1 predstavnik Saveza radio-amatera, 2 predstavnika Crvenog krsta i 5 lica koja čine menadžment tima – ukupno 24 lica.

SEKTOR ZA VANREDNE SITUACIJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRBIJE

Poslednjih godina aktivnosti Sektora za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije (do 25. juna 2009. godine Sektor za zaštitu i spasavanje) su bile usmerene ka institucionalnom jačanju kapaciteta Sektora i jačanju pozicija Sektora na nacionalnom i međunarodnom nivou. Tokom 2009. godine, desile su se krucijalne promene u sistemu zaštite i spašavanja, i upravljanja u slučaju katastrofa. Vlada Republike Srbije prepozna je važnost uspostavljanja integrisanog sistema zaštite i spašavanja, i upravljanja u katastrofama. S tim u vezi, u skladu sa Odlukom Vlade Republike Srbije od 5. marta 2009. godine o potrebi stvaranja integrisanog sistema za upravljanje u vanrednim situacijama u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i Zaključkom Vlade Republike Srbije od 25. juna 2009. godine o sistematizaciji radnih mesta u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, Sektor za zaštitu i spašavanje Ministarstva unutrašnjih poslova je reorganizovan u Sektor za vanredne situacije. Sektor za vanredne situacije je objedinio Sektor za zaštitu i spašavanje Ministarstva unutrašnjih poslova, Upravu za vanredne situacije Ministarstva odbrane i određen broj zaposlenih iz Ministarstva zaštite životne sredine i prostornog planiranja.

Sektor za vanredne situacije u svom sastavu ima četiri uprave: Upravu za preventivnu zaštitu, Upravu za vatrogasne i spasilačke jedinice, Upravu za upravljanje rizikom, Upravu za civilnu zaštitu kao i novoformirani Nacionalni trening centar koji edukuje i obučava pripadnike profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasno-spasilačkih jedinica, kao i građane koji

učestvuju u civilnoj zaštiti. U sastavu Sektora za vanredne situacije od 2011. godine nalazi se i protivgradna zaštita. Sektor koordinira i aktivnosti svih državnih institucija koje se bave vanrednim situacijama. Sedište Sektora je u Ministarstvu unutrašnjih poslova. Postoji 27 regionalnih uprava i odeljenja za vanredne situacije na teritoriji Republike Srbije i svi imaju istu strukturu kao Sektor.

Osnovni zadaci Sektora za vanredne situacije su da zaštite stanovništvo Republike Srbije, njihove živote i imovinu u slučaju vanrednih situacija, a to su: elementarna nepogoda (zemljotres, poplava, bujica, oluja, jaka kiša, električna pražnjenja i grad, atmosferska nepogoda, suša, snežni nanos i lavina, nagomilavanje leda na vodotoku, odronjavanje i klizanje zemljišta), tehnička i tehnološka nesreća (požar, eksplozija, havarija, saobraćajni udes, udes u rudnicima i tunelima, havarija na elektroenergetskim postrojenjima, naftnim i gasnim postrojenjima, objektima u kojima se drže i koriste radioaktivne materije (nuklearnim postrojenjima), telekomunikacionim i informacionim sistemima, ugrožavanje zdravlja građana i životne sredine usled dejstva opasnih materija i drugih stanja opasnosti, epidemija zaraznih bolesti, pojava štetočina i biljnih bolesti, kao i slične pojave većih razmera koje mogu da ugroze zdravlje i živote ljudi i životnu sredinu ili da prouzrokuju štetu većeg obima.

Najvažniji korak Sektora ka uspostavljanju integrisanog sistema zaštite i spašavanja, i upravljanja katastrofama je bio usvajanje novog zakonskog okvira u ovoj oblasti. Dana 29. decembra 2009. godine, Narodna Skupština Republike Srbije usvojila je Zakon o vanrednim situacijama. U skladu sa ovim zakonom, Sektor koordinira aktivnosti svih državnih institucija koje se bave vanrednim situacijama. Dana 29. decembra 2009. godine, Narodna Skupština je takođe usvojila Zakon o zaštiti od požara. U skladu sa novim Zakonom o vanrednim situacijama, Narodna Skupština je 17. novembra 2011. godine usvojila Nacionalnu strategiju u ovoj oblasti. Takođe se pristupilo izradi planova delovanja u vanrednim situacijama, koji treba da obezbede planski pristup sprovođenju preventivnih mera, mera pripravnosti, mera koje se sprovode tokom i posle vanrednih situacija. U decembru 2010. godine usvojena je Uredba o formirajući štabova za vanredne situacije. U skladu sa uredbom, komandant Republičkog štaba za vanredne situacije je ministar unutrašnjih poslova, dok su članovi štaba ministri/ državni sekretari ostalih relevantnih ministarstava i predstavnici javnih preduzeća i naučno-istraživačkih institucija. Republički štab redovno zaseda.

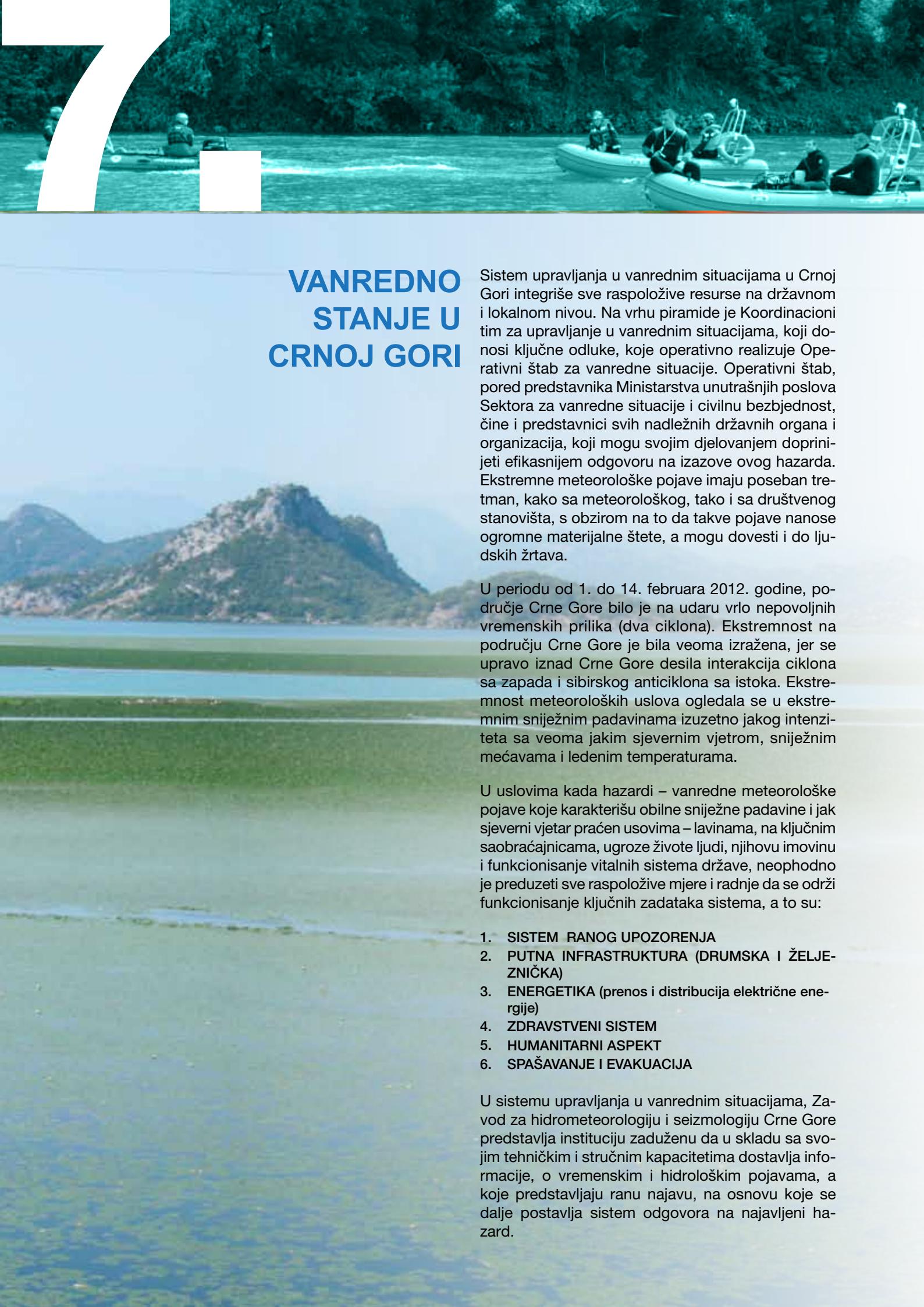

Kao telo sa redovnim zasedanjima, Štab je uz proširenje nadležnosti preuzeo i ulogu Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa u skladu sa preporukama UN.

Sektor za vanredne situacije aktivno učestvuje u inicijativama regionalnih i međunarodnih organizacija na polju vanrednih situacija i upravljanja križama. Sektor ima blisku saradnju sa svim susednim državama i takođe učestvuje i organizuje regionalne i međunarodne seminare, specijalističke obuke, kurseve i radionice na polju vanrednih situacija, upravljanja križama i smanjenje rizika od katastrofa. Sektor učestvuje u aktivnostima međunarodnih institucija i organizacija kao što su Međunarodna strategija Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa (UNISDR), Parcijalni sporazum EUR-OPA Saveta Evrope, Inicijativa za prevenciju i spremnost na katastrofe (DPPI) za region

Jugoistočne Evrope, Program razvoja pri Ujedinjenim nacijama (UNDP), UN kancelarija za humanitarna pitanja (UN-OCHA), UN CADRI i dr. Do danas, potpisani su sporazumi o saradnji u oblasti vanrednih situacija sa Azerbejdžanom, BiH, Danskom, Ruskom Federacijom, Slovačkom, Ukrajinom, Crnom Gorom, kao i pismo o namerama sa Francuskom. U pripremi je potpisivanje sporazuma o razumevanju i saradnji i sa drugim državama. Primenjujući iskustvo i naučene lekcije i razmenjujući najbolje prakse i iskustvo sa ostalim relevantnim službama, Sektor teži da postane moderna evropska služba, koja bi bila vodeća služba u regionu sa kapacitetima da pomogne i susednim državama u trenucima kada su pogodene katastrofom.

VANREDNO STANJE U CRNOJ GORI

Sistem upravljanja u vanrednim situacijama u Crnoj Gori integriše sve raspoložive resurse na državnom i lokalnom nivou. Na vrhu piramide je Koordinacioni tim za upravljanje u vanrednim situacijama, koji donosi ključne odluke, koje operativno realizuje Operativni štab za vanredne situacije. Operativni štab, pored predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, čine i predstavnici svih nadležnih državnih organa i organizacija, koji mogu svojim djelovanjem doprinjeti efikasnijem odgovoru na izazove ovog hazarda. Ekstremne meteorološke pojave imaju poseban tretman, kako sa meteorološkog, tako i sa društvenog stanovišta, s obzirom na to da takve pojave nanose ogromne materijalne štete, a mogu dovesti i do ljudskih žrtava.

U periodu od 1. do 14. februara 2012. godine, područje Crne Gore bilo je na udaru vrlo nepovoljnih vremenskih prilika (dva ciklona). Ekstremnost na području Crne Gore je bila veoma izražena, jer se upravo iznad Crne Gore desila interakcija ciklona sa zapada i sibirskog anticiklona sa istoka. Ekstremnost meteoroloških uslova ogledala se u ekstremnim sniježnim padavinama izuzetno jakog intenziteta sa veoma jakim sjevernim vjetrom, sniježnim mećavama i ledenim temperaturama.

U uslovima kada hazardi – vanredne meteorološke pojave koje karakterišu obilne sniježne padavine i jak sjeverni vjetar praćen usovima – lavinama, na ključnim saobraćajnicama, ugroze živote ljudi, njihovu imovinu i funkcionisanje vitalnih sistema države, neophodno je preduzeti sve raspoložive mјere i radnje da se održi funkcionisanje ključnih zadataka sistema, a to su:

1. SISTEM RANOГ UPOZORENJA
2. PUTNA INFRASTRUKTURA (DRUMSKA I ŽELJEZNIČKA)
3. ENERGETIKA (prenos i distribucija električne energije)
4. ZDRAVSTVENI SISTEM
5. HUMANITARNI ASPEKT
6. SPAŠAVANJE I EVAKUACIJA

U sistemu upravljanja u vanrednim situacijama, Zavod za hidrometeorologiju i seismologiju Crne Gore predstavlja instituciju zaduženu da u skladu sa svojim tehničkim i stručnim kapacitetima dostavlja informacije, o vremenskim i hidrološkim pojavama, a koje predstavljaju ranu najavu, na osnovu koje se dalje postavlja sistem odgovora na najavljeni hazard.

Odmah po dobijanju upozorenja od Hidrometeorološkog zavoda (sadašnjeg Zavoda za hidrometeorologiju i seismologiju Crne Gore), MUP je upozorio na nepovoljne vremenske prilike državne organe, institucije, preduzeća, organe lokalne uprave i druge, koji čine integrisani odgovor na izazove ovog hazarda i koji su posebno prepoznati u upozorenju HMZCG, i to: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, gradaonačelničke i predsjedničke opština, Upravu policije, Upravu pomorske sigurnosti, Direkciju za saobraćaj, Aerodrome Crne Gore, Željezničku infrastrukturu i opštinske službe zaštite i spašavanja.

Od trenutka dobijanja upozorenja na pogoršanje vremenske situacije, MUP je pokrenuo čitav sistem odgovora na ovaj hazard i ostvario neophodnu saradnju sa svim relevantnim subjektima sistema zaštite i spašavanja. Operativno-komunikacioni centar (OKC 112) razmjenjivao je informacije sa Zavodom za hitnu medicinsku pomoć, OKC Uprave policije, opštinskim službama zaštite i spašavanja, Elektroprivredom Crne Gore, Auto-moto savezom Crne Gore i drugim relevantnim subjektima.

Koordinacioni tim za upravljanje vanrednim situacijama redovno je pratilo stanje i sprovođenje ukupnih aktivnosti nadležnih organa, donosio odluke i naredbe u cilju blagovremenog i kvalitetnog postupanja na prevenciji i saniranju posljedica vanrednog stanja.

Operativni štab za vanredne situacije neposredno je rukovodio operativnim aktivnostima na izvršavanju naredbi i odluka Koordinacionog tima i konkretnim aktivnostima na saniranju negativnih posljedica za spašavanje ljudi i imovine.

Na osnovu najave HMZCG, o daljem usložnjavanju meteorološke situacije izazvane djelovanjem drugog ciklona, na predlog Koordinacionog tima za upravljanje u vanrednim situacijama, Savjet za odbranu i bezbjednost Crne Gore, 11. februara, proglašio je vanredno stanje na čitavoj teritoriji države. Odluku je 14. februara potvrdila Skupština Crne Gore, a donesene su i 22 naredbe, kojima je naloženo preduzimanje odgovarajućih mjera u cilju adekvatnog reagovanja svih segmenata sistema.

Operativni štab za vanredne situacije je bio u stalnom zasjedanju (24 časa) i sprovodio je neophodne aktivnosti na:

- koordinaciji i rukovođenju svih učesnika sistema upravljanja u vanrednim situacijama;
- praćenju rada opštinskih timova za upravljanje u vanrednim situacijama (24-časovna komunikacija);
- neprekidnom prikupljanju i dostavljanju podataka u vezi sa situacijom na ugroženim područjima preko OKC 112;
- kontinuiranom angažovanju pripadnika opštinskih službi zaštite i spašavanja, avio-helikopterske jedinice i Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost MUP-a, pripadnika Uprave policije, Vojske Crne Gore, kao i mjesnog stanovništva u akcijama spašavanja i evakuacije;
- koordiniranju raspodjele inostrane i domaće pomoći na ugroženim područjima, gdje je posebnu ulogu imao Crveni krst Crne Gore;
- davanju saopštenja za javnost (110 saopštenja) itd.

Na predlog Savjeta za odbranu i bezbjednost, uslijed stabilizacije vremenskih prilika i cjelokupnog stanja u zemlji, **Skupština Crne Gore je 27. februara ukinula vanredno stanje** na teritoriji Crne Gore.

NAUČENE LEKCIJE:

U cilju unapređenja postojećih kapaciteta i efikasnog reagovanja u vanrednim situacijama, neophodno je da nadležne institucije preduzmu aktivnosti kojima će se obezbijediti sveobuhvatan odgovor na buduće izazove i prijetnje, i to: zaokruživanje normativno-pravnog okvira; nabavku adekvatne mehanizacije i opreme za održavanje infrastrukture i efikasan odgovor nadležnih institucija u različitim vrstama vanrednih situacija; uspostavljanje sinhronizovanog sistema koordinacije između različitog nivoa upravljanja; izgradnju jedinstvenog sistema razmjene informacija na nivou države; nastavak stručne i specijalističke obuke timova nadležnih institucija; pripremu planova za hitno obezbjeđivanje životnih namirnica, lijekova, energenata, kao i drugih potrepština neophodnih za očuvanje sistema funkcionisanja u vanrednoj situaciji; edukaciju građana o potrebi adekvatnog reagovanja u nastalim okolnostima i dr.

POPLAVE NA TERITORIJI REPUBLIKE SRBIJE

Ozbiljne posledice nastupile su u poplavama koje su se dogodile na teritoriji Republike Srbije, u periodu od januara do juna 2010. godine, koje su istovremeno vladale i u drugim zemljama Evrope i sveta.

Usled velike količine padavina koje su dovele do otopljenja snežnog pokrivača na teritoriji Republike Crne Gore došlo je do izlivanja reke Lim iz rečnog korita čime je u značajnoj meri ugroženo priobalno područje Republike Srbije u opštinama Brodarevo, Prijepolje i Priboj. Angažovanje pripadnika Sektora za vanredne situacije bilo je neophodno kako bi se ublažile i svele na najmanju moguću meru negativne posledice navedenih poplava po stanovništvo i materijalnu imovinu u gore navedenim opštinama.

U januaru i februaru 2010. godine, teritoriju Republike Srbije zahvatile su poplave većih razmara, koje su najpre izazvane povećanjem vodostaja reka usled pojačanih snežnih padavina, a kasnije naglim otapanjem snega i obilnim kišnim padavinama. Početkom januara došlo je do poplava na području opština Šabac, Vladimirci, Mali Zvornik, Bogatić, Loznica i Koceljeva koje su izazvane povećanjem vodostaja reka Save, Drine, Jadra i Tamnave. Tom prilikom pod vodom se našlo oko 800 hektara poljoprivrednog zemljišta i 330 vikendica, privatnog vlasništva, a pripadnici područnih vatrogasno-spasičkih jedinica su podizanjem bezbednosnih nasipa sprečili da voda dođe do stambenih objekata.

Međutim u periodu od 16. februara do 21. marta 2010. godine usled naglog otapanja snega i obilnih kišnih padavina došlo je do povećanja vodostaja i izlivanja većine reka u Republici Srbiji, a najozbiljnije posledice po stanovništvo nastupile su usled izlivanja Belog i Crnog Timoka na području Zaječara (veoma su bila ugrožena naselja Višnjar, Izvorski put, Gnjilak, Pisura i Muljak). U evakuaciji ukupno 311 lica iz poplavljenih kuća i zaštiti njihove imovine, Sektor za vanredne situacije ovog Ministarstva planski je angažovao pripadnike područnih vatrogasno-spasičkih jedinica i regionalnih timova za spasavanje od poplava iz Niša, Beograda i Novog Sada. Stanovništvo najugroženijih naselja Zaječara pomoć su pružili i pripadnici Vojske Srbije, javno komunalna preduzeća i drugi subjekti lokalne samouprave.

Slična situacija ponovila se krajem aprila 2010. godine kada su usled obilnih kišnih padavina poplave nanele ozbiljne posledice po stanovništvo na području Leskovca, Niša, Aleksinca, Zaječara, Prokuplja, Kruševca i Kraljeva. U talasu ovih poplava život su izgubila dva lica. U ovim poplavama pripadnici područnih vatrogasno-spasičkih jedinica i regionalnih timova za spasavanje od poplava evakuisali su ukupno 48 lica iz poplavljenih kuća i radili na zaštiti imovine na svim ugroženim područjima.

Sredinom maja 2010. godine pojačane kišne padavine uslovile su nov poplavni talas u Republici Srbiji, a ovom prilikom izlivanje reke Pčinje u opštini Trgovište pričinilo je najozbiljnije posledice koje se ogledaju ne samo u velikoj materijalnoj šteti već i u tome što su dva lica izgubila život. Međutim, pripadnici Sektora za vanredne situacije su akcijama spašavanja spasili život jednom licu tako što su ga izvukli iz bujičnog toka.

Prekogranična zaštita i spašavanje od poplava

PARTNERI NA PROJEKTU:

Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore -
Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost
Tel: +382 20 481-801
Adresa: Ilije Plamena bb
81000 Podgorica

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike
Srbije - Sektor za vanredne situacije
Tel: +381 11 2282-916
Adresa: Omladinskih brigada 31
11000 Beograd

Saradnici na projektu:

Služba zaštite i spašavanja opštine
Berane
Tel: +382 51 234-561 i 051-123
Adresa: Miljana Vukova bb
84300 Berane

Služba zaštite i spašavanja opštine
Nikšić
Tel: +382 40 220-041 i 040-123
Adresa: Stojana Kovačevića
81400 Nikšić

Služba zaštite i spašavanja opštine
Pljevlja
Tel: +382 52 300-085 i 052-123
Adresa: Narodne revolucije bb
84210 Pljevlja

Ovaj bilten izrađen je uz podršku Evropske unije. Sadržaj biltena isključiva je odgovornost Fondacije za razvoj sjevera Crne Gore – FORS Montenegro, Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije - Sektora za vanredne situacije, i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Evropske unije.